

**Przegląd zawartości raportów o oddziaływaniu
przedsięwzięcia na środowisko pod kątem oceny wpływu na
krajobraz**

Małgorzata Opęchowska
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

Art. 5 c Europejskiej Konwencji Krajobrazowej:

„ustanowienie procedur udziału ogółu społeczeństwa, organów lokalnych i regionalnych oraz innych stron zainteresowanych zdefiniowaniem i wdrożeniem polityki w zakresie krajobrazu”

Zgodnie z art. 33 ustawy ooś, przed wydaniem lub zmianą decyzji wymagających udziału społeczeństwa, w tym decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, organ właściwy do wydania decyzji, informuje społeczeństwo o przystąpieniu do przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Udostępniony publicznie powinien być wniosek o wydanie decyzji środowiskowej wraz z wymaganymi załącznikami, w tym jeżeli jest sporządzany, raport ooś.

www.ochronaprzyrody.gdos.gov.pl/ochrona-krajobrazu

Art. 62 ustawy ooś:

- bezpośredni i pośredni wpływ na środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki, **krajobraz**, w tym krajobraz kulturowy oraz wzajemne oddziaływanie między wszystkimi ocenianymi elementami.
 - Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. z 2015 r. poz. 774)

Fot. Małgorzata Opęchowska

Zgodnie z art. 66 Ustawy ooś, raport o oddziaływaniu na środowisko (raport ooś) powinien zawierać m.in. opis oddziaływania przedsięwzięcia na

- ludzi, rośliny, zwierzęta, grzyby i siedliska przyrodnicze, wodę i powietrze,
- powierzchnię ziemi, z uwzględnieniem ruchów masowych ziemi, klimat i **krajobraz**,
- dobra materialne,
- **zabytki i krajobraz kulturowy**, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków,
- **krajobraz**,
- wzajemne oddziaływanie między elementami, o których mowa powyżej,
- bezpieczeństwo ruchu drogowego w przypadku drogi w transeuropejskiej sieci drogowej.

Art. 66 ustawy ooś, ust. 1 pkt. 8 raport powinien zawierać również: opis metod prognozowania zastosowanych przez wnioskodawcę oraz opis **przewidywanych znaczących oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko**, obejmujący bezpośrednio, pośrednio, wtórne, **skumulowane**, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i chwilowe oddziaływania na środowisko, wynikające z:

- istnienia przedsięwzięcia,
- wykorzystywania zasobów środowiska,
- emisji.

Oddziaływanie skumulowane oznacza takie oddziaływanie danej inwestycji, które łącznie z innymi przeszłymi, obecnymi lub planowanymi działaniami powoduje istotne zmiany w środowisku.

- Farmy wiatrowe
- Wielkoobszarowe obiekty przemysłowej hodowli zwierząt
- Inwestycje drogowe

Analiza raportów ooś obejmowała następujące elementy:

- sposób scharakteryzowania obszaru, w którym planowane jest dane przedsięwzięcie,
- metodyka oceny wpływu na krajobraz,
- uwzględnienie krajobrazu kulturowego,
- oddziaływanie skumulowane.

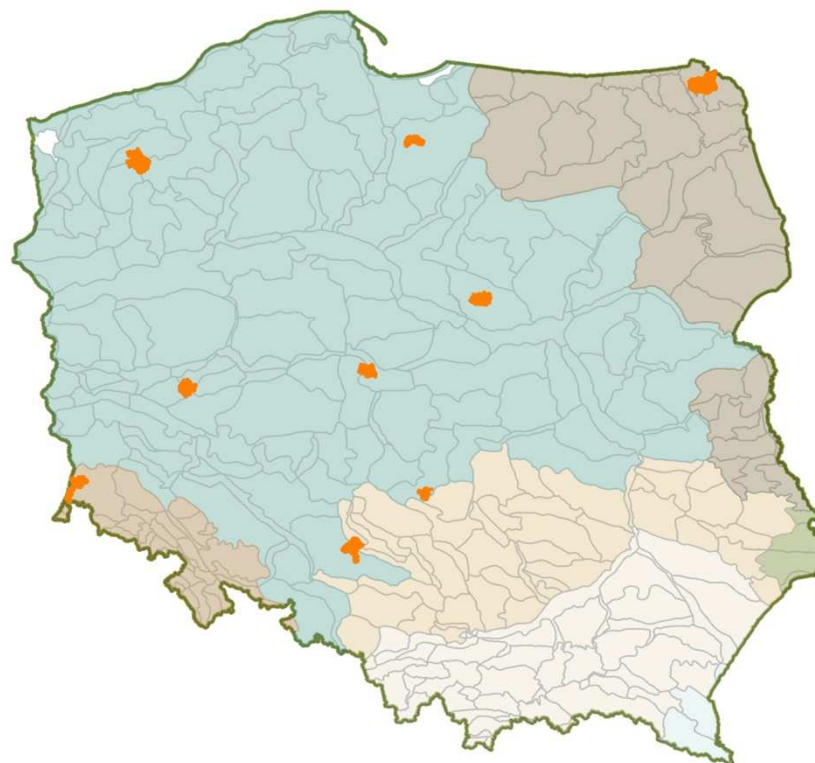

Fot. Małgorzata Opęchowska

Farmy wiatrowe:

Raporty te sporządzane były w latach:
2011 (2), 2012 (5), 2013 (2), 2014 (1).

Lokalizacja planowanych farm wiatrowych, dla których przeanalizowano raporty ooś

Charakterystyka obszaru

- informacje o mezoregionie,
- opisy poszczególnych elementów krajobrazu, zarówno krajobrazu przyrodniczego (drzewa, zadrzewienia śródpolne, szpalery drzew, obiekty wodne), jak i antropogenicznego (drogi, kopalnie i inne obiekty przemysłowe),
- szczegółowe opisy geomorfologii, budowy geologicznej, hydrografii, a także hydrologii (6),
- wszystkie inwestycje planowane były na terenach rolniczych, zwykle pokrytych mozaiką pól uprawnych, łąk i pastwisk.

Ocena wpływu na krajobraz:

Stosowane metody:

- waloryzacja środowiska wizualnego, w tym wyróżnienie wnętr krajobrazowych (3). W ramach waloryzacji oceniano najczęściej harmonijność krajobrazu, występowanie barier widokowych czy też dominant krajobrazowych, zarówno o znaczeniu pozytywnym, jak i negatywnym;
- wyznaczanie stref oddziaływania wizualnego danej inwestycji (5);
- zweryfikowana wersja metody wartościowania struktur krajobrazowych z wykorzystaniem wskaźników istotności terenu (WIT), wykorzystywana wcześniej do oceny stopnia przydatności terenów pod kątem lokalizowania farm wiatrowych (1);
- wizualizacja fotograficzna (8);

Fot. Małgorzata Opęchowska

Ocena wpływu na krajobraz – przykłady z raportów ooś:

- w związku z powstaniem dominant wysokościowych jakimi będą wieże elektrowni wiatrowych, krajobraz ulegnie pewnym zmianom, jednak nie wpłynie to na generalny jego odbiór czy wartości kulturowe;
- same obiekty są traktowane jako elementy *antropogenizacji krajobrazu*;
- planowana inwestycja nie będzie miała istotnego wpływu na krajobraz, gdyż będzie zlokalizowana wyłącznie na terenie rolniczym (!);
- ogólna charakterystyka oddziaływań farm wiatrowych na krajobraz (4).

Sposób uwzględnienia krajobrazu kulturowego

- inwestycja nie będzie wpływała na walory kulturowe obszaru inwestycji i otoczenia,
- wykaz zabytków lub innych obiektów i obszarów podlegającej ochronie konserwatorskiej (5),
- brak takich obiektów oraz obszarów (5).
- w jednym raporcie uwzględniono lokalizację obiektów o znaczeniu kulturowym w ocenie punktów widokowych.
- w jednym raporcie uwzględniono kwestie kulturowe w waloryzacji krajobrazu w ramach metody z wykorzystaniem wskaźników WIT.

Oddziaływanie skumulowane

- Uwzględnienie jedynie innych istniejących lub planowanych inwestycji o podobnym charakterze tj farm wiatrowych, z pominięciem pozostałych dominant w krajobrazie (3). Jednocześnie przyjęty promień obszaru do analizy obecności innych inwestycji był różny od 5 km do kilkunastu km.
- Nie brano pod uwagę w ogóle krajobrazu w odniesieniu do oddziaływania skumulowanego (7).

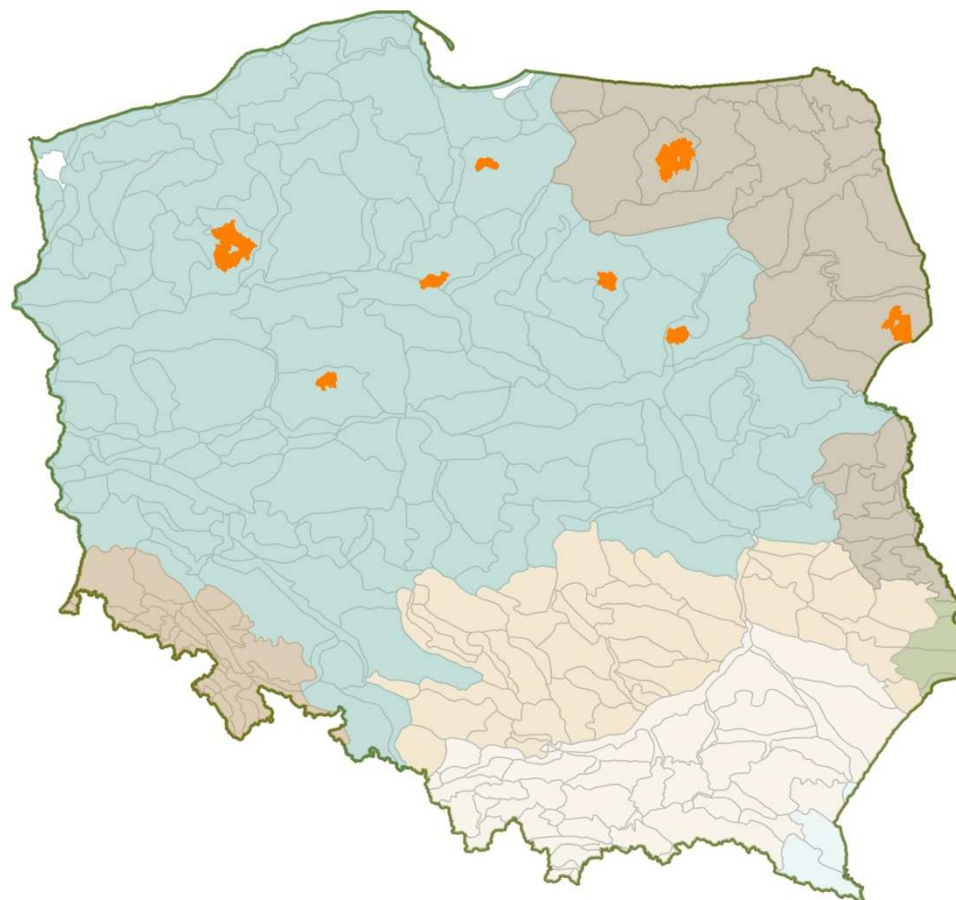
Wielkoobszarowe obiekty przemysłowej hodowli zwierząt

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2010 r. Nr 213, poz. 1397):

- zawsze znacząco oddziaływujące na środowisko - chów i hodowla zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 210 DJP,
- mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko - chów i hodowla zwierząt w liczbie w liczbie ponad 60 DJP lub ponad 40 DJP, jeżeli działalność ta prowadzona będzie:
 - w odległości mniejszej niż 100 m od następujących terenów w rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków, nie uwzględniając nieruchomości gospodarstwa, na którego terenie chów lub hodowla będą prowadzone:
 - mieszkaniowych,
 - innych zabudowanych z wyłączeniem cmentarzy i grzebowisk dla zwierząt,
 - zurbanizowanych niezabudowanych,
 - rekreacyjno-wypoczynkowych z wyłączeniem kurhanów, pomników przyrody oraz terenów zieleni nieurządzonej niezaliczonej do lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych,
 - na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-5, 8 i 9 ustawy o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 tej ustawy.

10 raportów opracowanych w latach:
2010 (1), 2011 (1), 2013(5), 2014 (2) i 2015 (1).

**Lokalizacja planowanych hodowli wielkoobszarowych dla których
przeanalizowano raporty ooś**

Sposób scharakteryzowania obszaru inwestycji oraz terenów sąsiadujących.

- informacje mezoregionie (8),
- szczegółowe opisy dotyczące geomorfologii, budowy geologicznej, hydrografii, a także hydrologii (9).
- wszystkie planowane inwestycje dotyczą terenów rolniczych, zwykle mozaiki pól uprawnych z łąkami i pastwiskami oraz lasów.

Fot.: Małgorzata Opęchowska

Ocena wpływu na krajobraz – metodyka, w tym analiza widokowa

- inwestycja nie będzie miała negatywnego oddziaływania na krajobraz jest typowym elementem zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, stanowi charakterystyczny element obszaru wiejskiego (!).

- Analizowane raporty dotyczyły ferm zwierząt futerkowych (2), ferm drobiu (3), obór dla bydła mlecznego (3) oraz chlewnio-tuczarni (2). Inwestycje te składają się na obiekty kubaturowe o wysokości średnio 7 m, zajmujące powierzchnie od 750 m² do 40 tys. m².
- Elementy inwestycji: silosy, budynki magazynowe, płyty obornikowe, utwardzone drogi, oraz grodzienia zwykle ok 2 m, z siatki, blachy bądź płyt betonowych, zwłaszcza w przypadku ferm zwierząt futerkowych.
- Informacja o wpływie na krajobraz, zwykle odnosi się do obszarów chronionych.
- W żadnym z analizowanych raportów nie ma załączonego projektu inwestycji umiejscowionej w danym terenie. W niektórych (2) znajdują się jedynie zdjęcia miejsc, gdzie planowana jest budowa inwestycji.

Sposób uwzględnienia krajobrazu kulturowego

- wykaz zabytków i innych form ochrony krajobrazu kulturowego jeżeli znajdują się w okolicy planowanej inwestycji - brak negatywnego wpływu na krajobraz kulturowy ze względu na duże odległości planowanej inwestycji.

Oddziaływanie skumulowane

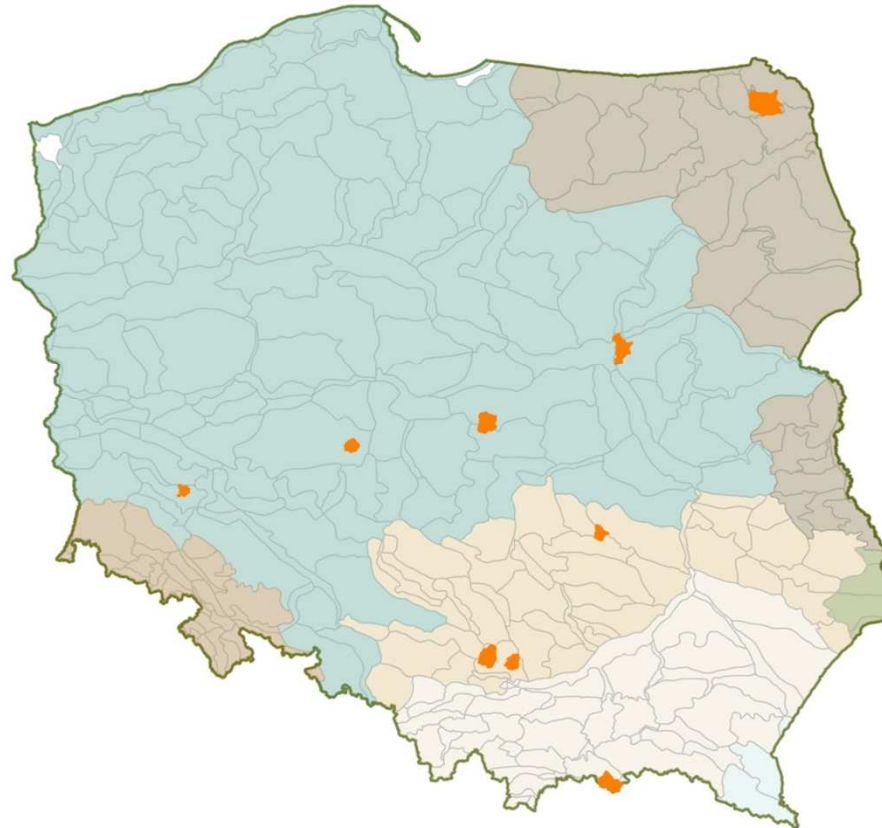
- W większości raportach (6) stwierdzono brak oddziaływania skumulowanego bez podania informacji jakie istniejące lub planowane inwestycje brano pod uwagę;
- brak odniesienia do krajobrazu lub w ogóle nie odnoszono się do kwestii skumulowanego oddziaływania (4).

Inwestycje drogowe

10 raportów opracowanych w latach:

2009 (4) 2010 (1), 2011 (3), 2012 (1), 2013 (1).

Lokalizacja planowanych inwestycji drogowych, dla których przeanalizowano raporty oos

Sposób scharakteryzowania obszaru inwestycji oraz terenów sąsiadujących.

- informacje o mezoregionie,
- opis geomorfologii, budowy geologicznej, hydrografii, a także hydrologii.

Fot.: Małgorzata Opęchowska

Ocena wpływu na krajobraz – metodyka, w tym analiza widokowa

- planowana inwestycja nie będzie miała istotnego wpływu na krajobraz - inwestycje polegające na poszerzeniu drogi w już istniejącym śladzie;
- są to inwestycje o zróżnicowanym charakterze i zasięgu - czasami jest to poszerzenie drogi i w związku z tym następuje wycinka drzew przydrożnych, budowa ekranów jako ochrona przed hałasem, dodatkowe oświetlenia oraz inne nowe elementy w krajobrazie, które powinny zostać dobrze w nim zaplanowane.

Fot.: Małgorzata Opęchowska

- opis zmian w krajobrazie jakie nastąpią w związku z budową drogi oraz propozycje działań minimalizujących, tj. zastosowanie zieleni izolacyjno – osłonowej tak, aby harmonijnie wpisała nową inwestycję w otaczający krajobraz (2);
- nawiązanie do definicji krajobrazu z EKK oraz ocena wpływu budowy planowanej drogi na krajobraz wykonaną na zasadzie analizy zrealizowanych już obiektów budowlanych o podobnym charakterze (1);
- wskazano na takie zjawiska jak przecięcie osi widokowych, rozdzielenie wnętrz krajobrazowych, otwarcie wnętrza lasu;
- zwrócono również uwagę na właściwy dobór kolorystyki elementów autostrady np. obiektów mostowych;
- wskazano różnice pomiędzy zmianami jakie powoduje budowa autostrady w zwartym krajobrazie leśnym, otwartej przestrzeni rolniczej oraz terenami zabudowanymi.

- kompleksowa ocena planowanej inwestycji na krajobraz wraz z opisem obszarów inwestycji dla wszystkich wariantów, oraz wskazaniem zmian jakie nastąpią w przypadku budowy drogi. W każdym przypadku zwrócono również uwagę na wpływ infrastruktury drogowej na lokalny krajobraz. **W dokumencie tym wskazano jednocześnie, iż wariant „0” – czyli zaniechanie realizacji inwestycji również spowoduje znaczące negatywne skutki w krajobrazie w zakresie jego użytkowania i percepcji, z uwagi na natężenie ruchu tranzytowego na drogach do tego nie przystosowanych.**
- W dwóch z raportach zwrócono uwagę na negatywne oddziaływanie ekranów akustycznych na postrzeganie krajobrazu – zaproponowano zastosowanie pasów zieleni izolacyjnej, ekotonowej oraz obsadzanie paneli akustycznych pnączami.
- Pozytywnym przykładem przy jednym z raportów było opracowanie wizualizację graficznej w technice 3D.

Sposób uwzględnienia krajobrazu kulturowego

- W odniesieniu do zabytków oraz krajobrazu kulturowego głównie wskazywano na brak takich obiektów oraz brak negatywnego oddziaływania (6).
- W trzech przypadkach opisano wszystkie pobliskie zabytki i miejsca cenne kulturowo, jednak nie wykazano znaczącego oddziaływania.
- Jedynie w jednym raporcie krajobraz kulturowy nie był postrzegany tylko jako zabytki, a generalnie kojarzony był z osadnictwem i elementami antropogenicznymi.

Oddziaływanie skumulowane

- W większości raportach (8) stwierdzono brak oddziaływania skumulowanego bez podania informacji jakie istniejące lub ewentualne inwestycje brano pod uwagę oraz brak odniesienia do krajobrazu lub w ogóle nie odnoszono się do tej kwestii (2).

Wnioski

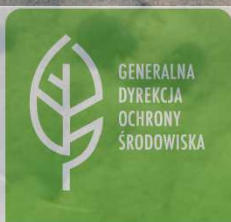
- Poszczególne inwestycje w krajobrazie mogą wywierać pozytywne lub negatywne oddziaływanie wizualne w zależności od odbiorcy, jednak aby podjąć decyzję o realizacji danej inwestycji należy posiadać pełną wiedzę na ten temat.
- Prawidłowe scharakteryzowanie zmian jakie zajdą w krajobrazie pod wpływem realizacji inwestycji pozwoli lokalnej społeczności na właściwą ocenę i aktywny udział w procesach konsultacji społecznych.
- W kontekście oceny wpływu na krajobraz, wizualizacja danej inwestycji wydaje się niezbędnym elementem procedury ooś.
- Brak założeń projektowych uniemożliwia odniesienie się do planowanej inwestycji. Dzięki rozwojowi nauki wizualizacji, wykorzystującej techniki komputerowe do tworzenia i analizowania obrazu, obecnie możliwa jest ocena wartości estetycznych projektowanych przedsięwzięć. Techniki wizualizacji są coraz częściej stosowane nie tylko dla inwestycji wiatrowych, ale również drogowych czy nawet związanych z budową osiedli mieszkaniowych.

Wnioski

- Każda z inwestycji ma inny charakter i wymaga indywidualnego podejścia. Przykładowo w odniesieniu do dróg należy wziąć pod uwagę dwóch odbiorców krajobrazu – pierwszy to użytkownik dróg (np. ekrany przysłaniające krajobraz), drugi to osoba znajdująca się/mieszkająca w otoczeniu.
- W ocenie wpływu na krajobraz zdecydowanie niedoceniany jest krajowy potencjał specjalistów w zakresie krajobrazów, w tym architektów krajobrazu.
- Wyniki audytu krajobrazowego należy uwzględniać w procesach ooś. Pozwoli to na jednorodne podejście do charakterystyki krajobrazu w raportach ooś.
- Bardzo istotnym elementem oceny oddziaływania na krajobraz danej inwestycji powinno być uwzględnienie oddziaływania skumulowanego.

Dziękuję za uwagę

sekretariat.krajobrazowa@gdos.gov.pl

Fot. Małgorzata Opęchowska